

PROIZVODNJA MAŠČOB MANJŠA KAKOR POVPRŠEVANJE

Sedanja proizvodnja svinjske masti je samo v manjšem delu obsežna v klavniški industriji. V zadnjih letih smo proizvedli povprečno okrog 9.370 ton na leto ali

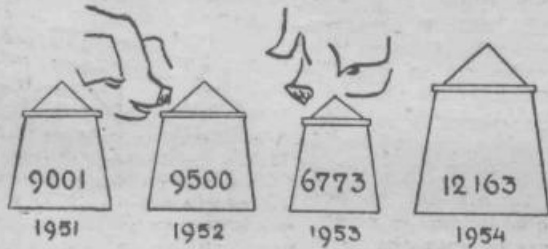
v letu 1951	9.001 ton
v letu 1952	9.500 ton
v letu 1953	6.773 ton
v letu 1954	12.163 ton

Glavno količino pa proizvajajo proizvajalci sami v svojih gospodarstvih. Pomembne količine proizvajajo tudi samooskr-

maščob, ali okrog 27 gramov na osebo in dan.

Glede na dejstvo, da imamo pri nas zelo dobre pogoje za proizvodnjo raznih oljnih sadov, in glede na to, da je pri nas potrošnja maščob pod evropskim povprečjem, in da bo le-ta rastla vzporedno s porastom življenjskega standarda, kakor tudi glede na to, da razpolagamo z znatnimi zmogljivostmi za predelavo, je potrebno, da se intenzivneje lotimo proizvodnje

PROIZVODNJA SVINJSKE MASTI

(v tonah)

bovanci v svojih gospodarstvih, to je tisti, ki koljejo kupljene pitane prašiče. Po cenitvah se proizvodnja masti v teh gospodarstvih giblje povprečno okrog 90 tisoč ton na leto in bo verjetno tudi v prihodnje na tej višini. Proizvodnja surovega masla in masla znaša povprečno okrog 10 tisoč ton na leto. Če upoštevamo tudi rastlinska olja, tedaj bi na podlagi tega povprečna proizvodnja maščob v zadnjih nekaj letih znašala skupaj okrog 140 tisoč ton. Da bi zadostili vsem potrebam, smo uvažali povprečno okrog 30 tisoč ton, tako da je prebivalstvo imelo na razpolago za svojo prehrano okrog 170 tisoč ton

oljnic. Tako bi zagotovili zadostne količine surovin za zadostitev domačih potreb. Hkrati bi odprli perspektive za razvoj naše industrije rastlinskih olj in odstranili potrebo po uvozu maščob. Sedanji ugodni položaj, v katerem so tovarne olja s tem, da so se zadruga angažirale kot organizatorji kmetijske proizvodnje, kaže, da bo s pomočjo strokovnega osebja v zadrugah proizvodnja oljnic znatno porasla. Te oljnice niso važne samo kot surovina za tovarne olja, temveč prav tako tudi za kmetijstvo kot bogat vir zelo pogrešane beljakovinske hrane v obliki stranskih proizvodov (sekancev, pogače), ki se vračajo pridelovalcem.

UVOZ MAŠČOB

Hiter povojni porast potrošnje sladkorja, pšenice in maščob je rodil potrebo, da te artikole uvažamo, da bi mogli nadomestiti primanjkljaje domače proizvodnje. Če primerjamo letno potrošnjo na prebivalca pred vojno in po vojni, nam ta porast potrošnje da naslednjo sliko:

Potrošnja na prebivalca	1935—1939	1953—1954
maščob	8.2 kg	9.0 kg
pšenice	134.5 kg	151.0 kg
sladkorja	5.0 kg	8.5 kg

Potrošnja teh artiklov kaže — razen pri pšenici — težnjo še večjega porasta. Tako velike povečanje potrošnje omenjenih pridelkov iz izvoza je nastalo zato, ker kmetijska proizvodnja zaostaja za našim celotnim gospodarskim razvojem.

Iz omenjenih razlogov moramo te proizvode uvažati. Razen pšenice, in od časa do časa tudi sladkorja, uvažamo tudi znatne količine maščob. V zadnjih letih opažamo pri uvozu maščob nihanje, ki je odvisno od rezultatov žetve koruze in oljnic.

Uvoz maščob	1952	1953	1954	1955
svinjske masti (v tonah)	29.118	41.722	20.823	33.915
margarine	2.466	3.170	1.883	1.850
jedilnega olja	1.996	5.000	2.000	3.000
Skupaj	33.580	49.892	24.706	38.765

Največ teh maščob smo uvozili iz ZDA in Holandije. Razen omenjenih količin jedilnih maščob uvažamo za potrebe naše industrije mila, barv, lakov, usnja in tekstila še okrog 18 do 20 tisoč ton tehničnih maščob, največ olja in lanenega olja.

Tako velik uvoz raznih vrst jedilnih in tehničnih maščob bi lahko zmanjšali. Imamo vse pogoje za proizvodnjo surovin za skoraj vse vrste maščob, razen kopre, in je zato treba najti rešitev, da bi se ta visoki uvoz zmanjšal na najmanjšo mero.

Brez »Naše skupnosti«, glasila Predsedstva Zveznega odbora SZDL Jugoslavije, ne more biti KVALITETNEGA SODELOVANJA IN ODLOČANJA v organih družbenega upravljanja.

Proizvodnja rastlinskega jedilnega olja v FLRJ

V naši državi imamo zelo ugodne naravne pogoje za gojitev raznih oljnih rastlin. Olive, ki odlično uspevajo vzdolž vse jadranske obale, predelujejo na mestu v mnogih majhnih stiskalnicah. V žitorodnih krajih uspevajo razne vrste oljnik pešk, med katerimi zavzema prvo mesto sončnica. V subtropskem predelu LR Makedonije čedalje bolj gojijo bombaž, katerega seme je prav tako dobra surovina za pridobivanje jedilnega olja. Vse te oljne peške in sadeže predelujejo na industrijski način v tovarnah olja. Nad 85% olja, ki ga dobimo iz oljnic, odpade na olje iz sončnic, ostalo na bučne peške, oljno repico, mak, sezam, bombaž, ricinus in drugo.

Pred vojno je znašala pri nas potrošnja rastlinskega jedilnega olja okrog 20 tisoč ton letno. Po vojni pa je le-ta v stalnem porastu, tako da se je dozdaj povečala za okrog 75%. Proizvodnja rastlinskega jedilnega olja posvečamo pri nas vedno več pozornosti, tako da smo po

vojni poleg povečanja kapacitet obstoječih oljarn zgradili tudi nove tovarne olja v Zadru, Uroševcu in v Brčkem. Hkrati s povečanjem kapacitet se je povečala tudi proizvodnja oljnic, med katerimi so sončnice na prvem mestu.

Proizvodnja predelovanja olja se je v preteklih letih gibala takole:

Leto	proizvedeno jedilno olje v tonah
1939	21.285
1948	41.053
1949	26.255
1950	24.637
1951	20.127
1952	19.158
1953	26.390
1954	35.300

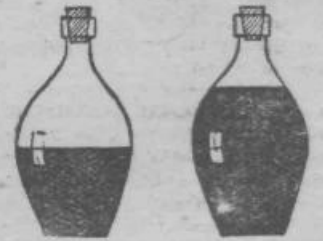
(Proizvedene količine jedilnega olja kažejo skupno količino olja, dobljenega iz oljnih semen domačega pridelka, deloma pa tudi iz uvoženih surovin.)

Letos so imele tovarne olja sklenjene pogodbe za okrog 125.000 ha, posejanih s sončnico. Toda ta površina se je zmanjšala zaradi poplavl in delovanja škodljivcev. Odkup sončnic in njihova predelava sta v teku in kaže, da je donos letos manjši, kakor v minulnem letu, seme sončnic pa je precej vlažno in še premalo zrelo ter je zato tudi kvaliteta pod povprečjem.

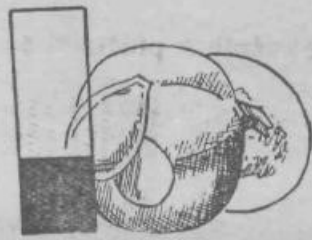
Da bi vsaj nekoliko nadomestile pomanjkanje sončnic, ki je nastalo iz že navedenih razlogov, imajo tovarne olja možnost, da izkoristijo letošnjo dobro letino buč in začno inten-

zivno odkupovati bučne peške. Bučne peške vsebujejo nad 32% olja, pa jih vendar po kmetijskih gospodarstvih neracionalno izkoriščamo za živinsko krmo. Če bi po odkupnih in zadrugnih pešk in proizvajalcem zaveznejšo akcijo za odkup buč-

POTROŠNJA RASTLINSKEGA JEDILNEGA OLJA

nih pešk in proizvajalcem zagotovili poleg odkupne cene tudi ustrezajoče količine oljnatih pogač in sekancev iz oljnih semen, bi lahko odkupili znatne količine bučnih pešk. V zadnjih letih so naše tovarne odkupovale 5000 do 8000 ton bučnih pešk. V zvezi z dobro letino buč pa cenijo, da razpolagamo z okrog 25 do 30 tisoč ton bučnih pešk. S povečano akcijo bi od te količine lahko odkupili znatno več kakor v poprejšnjih letih. S tem bi se zmanjšal deficit v surovinah za industrijo olja, kar bi se odrazilo tudi na zmanjšanju uvoza maščob.

ČRNO POMENI KOLIČINE JEDILNEGA OLJA V BUČNICAH

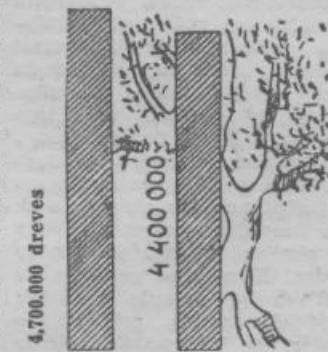
GOJITEV OLJK V FLRJ

Pred vojno se je število rodnih oljk gibalo okrog 4.700.000. Med vojno se je to število zmanjšalo in znaša sedaj okrog 4 milijone 400 tisoč. (Računajo, da lahko da oljka pri dobri obdelavi do 15 kilogramov sadežev, ki vsebujejo okrog 25 odstotkov olja). Zaradi nezadostne obdelave in nezadostnega gnojenja pa se donos pri nas zelo spreminja tako, da se giblje od 2 do 15 kilogramov od posameznega drevesa. Sedanja proizvodnja olivnega olja se giblje okrog 6.000 ton, kar je glede na naše možnosti premalo. Imamo ugodne pogoje za gojitev oljk po vsem Primorju. Koliko možnosti imamo za gojitev oljk, govori dejstvo, da je bilo v osemdesetih letih preteklega stoletja samo v Dalmaciji okrog 20 milijonov oljk, ki so jih ostopoma izkrcili, da bi nasadili vinsko trto.

Razmere pa so se že zdavnaj popolnoma spremenile in v kmetijstvu ima proizvodnja olja iz več razlogov prednost pred proizvodnjo vina. Proizvodnja vina se je pri nas in v svetu tolikanj razvila, da so domači in tuji trgi nasičeni, medtem ko je po maščobah veliko povpraševanje. Po drugi strani, dajejo oljke ob srednjem donosu, ki ga imamo pri nas, z enega hektara isto količino olja kakor sončnice v naših žitorodnih krajih; v primerjavi s pšenico je bruto dohodek od oljk dvakrat večji. Na enem hektaru lahko vzgojimo 200 oljk in dobimo okrog 1400 kilogramov oliv, oziroma 250 kilogramov olja. To ustreza količini olja, ki jo dobimo

z enega hektara sončnic z donosom 230 kilogramov. Glede na vrednost je oljivo olje med vsemimi drugimi rastlinskimi olji najdragocenejše zaradi svojih zdravilnih lastnosti, a tudi ceno ima višjo.

Stanje v naših oljnih nasadih bi najhitreje lahko popravili z dobro nego že obstoječih oljk, s pravilnim obrezovanjem in z gnojenjem s hlevskim in umetnim

pred vojno danes

gnojilom (fosfor, kalij, cianamid) kakor tudi s pomlajevanjem, s saditvijo mladih oljk. S saditvijo novih oljk gre bolj počasi, ker traja šest let, preden sadiko vzgojimo, in preden začne roditi je treba še nadaljnjih deset let. Zato pa da izboljšanje obdelave že rodučih oljk lahko mnogo hitreje in večje koristi.

Drugi ukrep, s katerim lahko povečamo količino olja, predstavljajo usposabljanje obstoječih su-

skalnic, kjer je treba stare, neekonomične naprave zamenjati z modernimi stiskalnicami, s katerimi lahko surovine bolje izkoriščamo. V zadnjem času opažamo težnje po graditvi večjih zmogljivosti v središčih oljnih nasadov, ki naj bi zamenjale delo dosedanjih stiskalnic pa vaseh. Če upoštevamo, da so oljve neprimerne za transport, da jih je treba predelati v 24 urah, potem ko so obrane, če želimo dobiti dobro jedilno olje z malo maščobnih kislin, dalje, ako upoštevamo, da so v teh krajih prometne možnosti slabe, tedaj to pomeni, da je za sedaj za naše razmere najbolje, če imamo majhne stiskalnice porazdeljene v pridelovalnih krajih, ki lahko predelajo do pol druge tone oliv na dan. Treba pa bi bilo te stiskalnice modernizirati in zagotoviti boljše izkoriščanje surovin.

Z boljšo obdelavo oljnih nasadov in z zamenjavo zastarelih pridelovalnih naprav, lahko od obstoječega števila rodnih dreves že v dveh do treh letih dobimo okrog 57 tisoč ton oliv za predelavo, ali nad 10 tisoč ton jedilnega olja, kar pomeni 4.000 ton povprečno na leto več olja kakor do sedaj, v vrednosti okrog 1,5 milijarde dinarjev. Tako izboljšanje, ki ga lahko dosežemo v relativno kratkem času, pomeni po eni strani za tamkašnje kraje pomembne dohodke, po drugi strani pa zmanjšuje uvoz olja za industrijo, ki se ukvarja s konzerviranjem rib, kar koristi vsej skupnosti.